

ΤΕΥΧΟΣ ΠΕΜΠΤΟ
2019/1

ΔΗΜΗΤΡΑ ΤΖΑΝΑΚΗ

Ο αυνανισμός και το κομμουνιστικό «ψυχικό νόσημα».
Μια ανάλυση της Άννας Κατσίγρα, *Γενετήσια αγωγή για το αγόρι* (1935)

ΑΡΗΣ ΤΣΑΡΑΒΟΠΟΥΛΟΣ

Συνειδητός «ενταφιασμός» αρχαϊκών επιτύμβιων αγαλμάτων.
Κοινωνική προσέγγιση

ΑΛΕΞΗΣ ΙΩΑΝΝΙΔΗΣ

Η ένταση της εργασίας στο *Κεφάλαιο* του Μαρξ

ΒΛΑΣΗΣ ΜΙΣΣΟΣ

Για την Πολιτική Οικονομία και τη διδασκαλία της:
Μια ανάγνωση των ιδεών του *Πλούτου των Εθνών*

ΣΠΥΡΟΣ ΣΑΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΜΑΝΩΛΗΣ ΧΟΥΜΕΡΙΑΝΟΣ
Η υπόθεση Νίκου Βαβούδη μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία

ΑΡΙΣ ΑΡΑΓΕΩΡΓΗΣ

Ο ρόλος της Ιστορίας και της Φιλοσοφίας των Επιστημών
στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός κοινωνικού κέντρου.
Η περίπτωση του Κοινωνικού-Πολιτιστικού Κέντρου Βύρωνα, «Λαμπηδόνα»

ΚΩΣΤΑΣ ΣΤΕΡΓΙΟΠΟΥΛΟΣ

Στη μνήμη του Άρι Αραγεώργη (1961-2018).
Μικρή αναφορά σ' έναν ξεχωριστό άνθρωπο, στοχαστή και μαχητή

Ρ

Ι

Μ

Η

ΕΞΕΛΑΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΡΙΣΗ

ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΑ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ
ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΚΡΙΣΗ

Εξαμηνιαία Επιστημονική Επιθεώρηση

KRISI

Biannual Scientific Review

Συντακτική επιτροπή

Θοδωρής Δημητράκος

Γιάννης Κοζάτσας

Κώστας Πασσάς

Επιστημονικοί συνεργάτες

Αραγεώργης Άρις (1961-2018), Βλάχου Ελένη, Γκιούρας Θανάσης, Δημακοπούλου Χριστίνα, Jung Reinhard, Καλτσώνης Δημήτρης, Μαμουλάκη Έλενα, Μανιάτης Γιώργος, Ματθιόπουλος Ευγένιος, Μαυρουδέας Σταύρος, Μπάγκος Παντελής, Μπαλτάς Αριστείδης, Μυλωνάκη Ευγενία, Παπαδάτος Νίκος, Πούλου Αγγελική, Σακελλαρόπουλος Σπύρος, Σταυρίδης Σταύρος, Στεργιόπουλος Κώστας, Τύμπας Τέλης, Φαράκλας Γιώργος, Φουρτούνης Γιώργος, Χολέβα Μαρία, Χρύσης Αλέξανδρος, Ψύλλος Στάθης.

Επικοινωνία

www.e-krisi.gr

Υπεύθυνος επικοινωνίας

Γεράσιμος Χολέβας

Σελιδοποίηση-παραγωγή

Μοτίβο Α.Ε.

Σχεδίαση ιστοσελίδας

Γιάννης Σακελλαρίου

Τιμή τεύχους: 9 ευρώ

Ετήσια συνδρομή (ιδιώτες): 15 ευρώ

Ετήσια συνδρομή (ιδρύματα): 20 ευρώ

Κεντρική διάθεση

Εκδόσεις Τόπος

Πλαπούτα 2 & Καλλιδρομίου, 114 73 Αθήνα, Τηλ. 2108222835, info@motibo.com

Τεύχος 5 – 2019/1

Απαγορεύεται η αναδημοσίευση μέρους ή όλου του έργου, καθώς και η αναπαραγωγή ή μετάδοσή του με οποιοδήποτε οπτικοακουστικό, γραπτό ή άλλο μέσο χωρίς την έγγραφη άδεια του εκδότη ή του συγγραφέα.

ISSN 2585-2124

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ο αυνανισμός και το κομμουνιστικό «ψυχικό νόσημα». Μια ανάλυση της Άννας Κατσιόγρα, <i>Γενετήσια αγωγή για το αγόρι (1935)</i>	7
Δήμητρα Τζανάκη	
Συνειδητός «ενταφιασμός» αρχαϊκών επιτύμβιων αγαλμάτων. Κοινωνική προσέγγιση	33
Άρης Τσαραβόπουλος	
Η ένταση της εργασίας στο <i>Κεφάλαιο</i> του Μαρξ.	61
Αλέξης Ιωαννίδης	
Για την Πολιτική Οικονομία και τη διδασκαλία της: Μια ανάγνωση των ιδεών του <i>Πλούτου των Εθνών</i>	75
Βλάχης Μισσός	
Η υπόθεση Νίκου Βαβούδη μέσα από τα ελληνικά και τα σοβιετικά αρχεία	93
Σπύρος Σακελλαρόπουλος, Μανώλης Χουμεριανός	
Ο ρόλος της Ιστορίας και της Φιλοσοφίας των Επιστημών στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός κοινωνικού κέντρου. Η περίπτωση του Κοινωνικού-Πολιτιστικού Κέντρου Βύρωνα, «Λαμπηδόνα»	125
Άρης Αραγεώργης	
Στη μνήμη του Άρι Αραγεώργη (1961-2018). Μικρή αναφορά σ' έναν ξεχωριστό άνθρωπο, στοχαστή και μαχητή	129
Κώστας Στεργιόπουλος	

**Ο ρόλος της Ιστορίας και της Φιλοσοφίας των Επιστημών
στο εκπαιδευτικό πρόγραμμα ενός κοινωνικού κέντρου.
Η περίπτωση του Κοινωνικού-Πολιτιστικού Κέντρου Βύρωνα,
«Λαμπηδόνα»¹**

Άρις Αραγεώργης (1961-2018)
Εθνικό Μετσόβιο Πολυτεχνείο

Είναι κοινός τόπος ότι ζούμε σε μια περίοδο μεγάλων αλλαγών – ή, τουλάχιστον, σε μια περίοδο που ελπίζει σε μεγάλες αλλαγές. Και το ίδιο μπορεί να πει κανείς για την παρουσία *δημόσιων διανοούμενων* στις δυτικές κοινωνίες. Στα τέλη της δεκαετίας του 1980 –συγκεκριμένα, το 1987– ο Russell Jacoby, καθηγητής ιστορίας στο UCLA, δημοσίευσε ένα βιβλίο με τίτλο *Οι τελευταίοι διανοούμενοι: Η αμερικανική πνευματική ζωή σε μια εποχή ακαδημαϊκότητας*.² Στο βιβλίο αυτό, ο Jacoby θρηνούσε για την απουσία νέων δημοσίων διανοούμενων, συγγραφέων και στοχαστών που απευθύνονται σε ένα γενικό κοινό. Και αναφερόταν σε ηλικιακά νέους, γιατί προφανώς δεν αγνοούσε την παρουσία ανθρώπων όπως ο Chomsky ή ο Habermas. Πράγματι, στο δεύτερο μισό του 20ού αιώνα, η διανοήση προοδευτικά περιορίστηκε στον χώρο των πανεπιστημίων και αυτοί που παρήγαγαν ή μετέδιδαν τις ιδέες έγραφαν για κλειστό κοινό «επαγγελματιών» του κλάδου τους – σε σημείο που ο Jacoby (2008, σ. 19) να τους καλεί να «απαιτήσουν την επιστροφή της καθομιλουμένης γλώσσας και να διεκδικήσουν πάλι τη θέση τους στη δημόσια ζωή».

Υπάρχουν ενδείξεις ότι τα πράγματα αλλάζουν και ως προς αυτό στις αρχές του 21ου αιώνα. Από το διαδίκτυο μαθαίνει κανείς ότι στην Ευρώπη και τις ΗΠΑ υπάρχουν πλέον μερικές χιλιάδες ομάδες, με τακτικές συναντήσεις, που αυτο-αποκαλούνται «philosophy groups», πολλά *Café Philosophiques* στη Γαλλία και την Ολλανδία, το δίκτυο *Philosophy in Pubs* στη Βρετανία κ.ά. Επιπλέον το 2007, η Αμερικανική Φιλοσοφική Εταιρεία [American Philosophical Association] ίδρυσε την Επιτροπή για Δημόσια Φιλοσοφία [Committee for Public Philosophy] και το περιοδικό *Essays in Philosophy* αφιέρωσε έναν τόμο το 2014 στις προοπτικές της πρακτικής που ονομάζεται «δημόσια φιλοσοφία» [“public philosophy”] και ορίζεται ως «φιλοσοφία με γενικό κοινό σε μη ακαδημαϊκό περιβάλλον» [“doing philosophy with general audiences in non-academic setting”] – δηλαδή, φιλοσοφία έξω από την αίθουσα διδασκαλίας, εθελοντικά, χωρίς προαπαιτούμενα ή διδακτικές μονάδες, χωρίς εργασίες και χωρίς συγκεκριμένο σκοπό (βλ. Weinstein 2014).

Θα μπορούσε κανείς να σκεφτεί πολλά ενδεχόμενα αίτια για αυτή την αλλαγή. Ίσως το άγχος της καθημερινής ζωής και η αβεβαιότητα για το μέλλον στρέφει τους ανθρώπους σε τέτοιες «πνευματικές» αναζητήσεις. Ίσως μέλη της πανεπιστημιακής κοινότητας δυσφορούν με πολλές πτυχές της σύγχρονης ακαδημαϊκής ζωής

1 Ανακοίνωση στη στρογγυλή τράπεζα με την ίδια θεματική, στο πλαίσιο του 9ου Πανελληνίου Συνεδρίου Ιστορίας, Φιλοσοφίας και Διδακτικής των Φυσικών Επιστημών, Αθήνα, Μαράσλειο Διδακταλείο, 12 Νοεμβρίου 2016. Δημοσιεύεται χωρίς καμία αλλαγή, όπως εστάλη, στις 10-12-2016, για τα πρακτικά του εν λόγω Συνεδρίου.

2 Πρόκειται για το Jacoby 2008 [1987, 2000].

και αναζητούν διέξοδο στον δημόσιο χώρο – σε σχετικές έρευνες το ποσοστό των πανεπιστημιακών που θα επιθυμούσαν να αλλάξουν επάγγελμα κυμαίνεται, τις τελευταίες δεκαετίες, γύρω στο 40%. Ίσως άνθρωποι που για οικονομικούς ή κοινωνικούς λόγους δεν είχαν την ευκαιρία να σπουδάσουν βρίσκουν έτσι ευκαιρίες να μάθουν, να συζητήσουν, να εκφραστούν. Ίσως –και αυτό είναι σημαντικό στην περίοδο της οικονομικής κρίσης– άνθρωποι που χωρίς τη βούλησή τους βρέθηκαν να έχουν πολύ «ελεύθερο χρόνο» βρίσκουν με τέτοιες δραστηριότητες τρόπους να οργανώνουν «τη μέρα τους». Η ανεργία δεν θέτει μόνο το αμείλικτο ερώτημα «Με τι χρήματα θα ικανοποιήσω τις ανάγκες μου αύριο;» αλλά και το ερώτημα «Τι θα κάνω αύριο;»

Είναι επίσης κοινός τόπος ότι τέτοιες δραστηριότητες έχουν ανθίσει στην Ελλάδα της κρίσης. Κοινωνικά και πολιτιστικά κέντρα και εργατικές λέσχες οργανώνουν σειρές μαθημάτων και συζητήσεων. Δήμοι οργανώνουν «δημοτικά πανεπιστήμια». Περιοδικά ή εκδοτικοί οίκοι οργανώνουν διαλέξεις σε καφενεία.

Το Κοινωνικό και Πολιτιστικό Κέντρο Βύρωνα, «Λαμπηδόνα», είναι *υπόδειγμα* τέτοιων προσπαθειών. Οι δράσεις του είναι πολύμορφες: δημιουργική απασχόληση παιδιών, μαθήματα ξένων γλωσσών, συλλογική κουζίνα, μουσικές βραδιές, συζητήσεις πολιτικού και κοινωνικού ενδιαφέροντος, συμμετοχή σε πορείες και αγώνες, κ.λπ. Αλλά θα περιοριστώ στην παρουσία της Φιλοσοφίας και της Ιστορίας των Επιστημών στη «Λαμπηδόνα». Είχα την τύχη να παραστώ σε μερικές τέτοιες βραδιές και να είμαι ο κύριος ομιλητής σε λίγες. Αυτά που θα πω είναι, εν μέρει, απόσταγμα αυτών των εμπειριών.

Κατά τεκμήριο, υπήρχε ενδιαφέρον για τα υπό συζήτηση θέματα – ακόμη και αν αυτά ήταν μάλλον απομακρυσμένα από την καθημερινότητα, όπως η έννοια του χρόνου στη γενική σχετικότητα ή τα παράδοξα στα θεμέλια των μαθηματικών. Το κοινό, βέβαια, διέφερε σημαντικά ως προς το γνωσιακό υπόβαθρο –από κατόχους διδακτορικών τίτλων μέχρι ανθρώπους χωρίς καθόλου συναφείς σπουδές– αλλά και ως προς τα ενδιαφέροντα. Τι μπορεί, λοιπόν, να περιμένει κανείς από μια τέτοια διαδικασία σε ένα τέτοιο περιβάλλον;

Η πρώτη σκέψη στην κατεύθυνση μιας απάντησης ίσως να είναι η εξής. Όσοι παρακολουθούν ενημερώνονται, σε μικρό ή μεγάλο βαθμό, για ένα φιλοσοφικό ζήτημα. Αλλά το επίπεδο της ενημέρωσης είναι αναπόφευκτα χαμηλό, δεδομένης της απουσίας γνωσιακού υποβάθρου. Από την άλλη, ο ομιλητής ασκείται στην εκλαΐκευση, *διδάσκει και επιτελεί κάποιο κοινωνικό έργο*, αλλά δεν *ερευνά* και δεν *μαθαίνει* κάτι.

Η απάντηση αυτή είναι, νομίζω, *εσφαλμένη* κατά τούτο. Τα παραπάνω είναι τα *ελάχιστα* που μπορούν να δώσουν τέτοιες συναντήσεις στους συμμετέχοντες. Ο ειδικός στη φιλοσοφία ή την ιστορία των επιστημών που θα συμμετάσχει σε μια τέτοια συζήτηση, στη «Λαμπηδόνα», έχει επιπλέον να περιμένει τα εξής. Πρώτο, να διαμορφώσει, από τις ερωτήσεις και τις τοποθετήσεις, μια πιο πλούσια άποψη για αυτό που λέγεται «δημόσια εικόνα της επιστήμης». Δεύτερο, να σκεφτεί ξανά το πώς πρέπει να παρουσιάζει διάφορες θεματικές της ειδικότητάς του ανάλογα με τις γνώσεις και τα ενδιαφέροντα του ακροατηρίου του. Τρίτο, να δει «ανοίκειες όψεις» του αντικειμένου του και, θυμίζω, ένα από τα χαρακτηριστικά της φιλο-

σοφίας είναι να καθιστά ανοίκειο το οικείο.³ Είναι πιθανό να δεχθεί κανείς μια αναπάντεχη αλλά ενδιαφέρουσα ερώτηση από ένα γενικό ακροατήριο – ίσως, πιο πιθανό από ό,τι σε μια αίθουσα διδασκαλίας πανεπιστημίου. Και αυτό όχι μόνο γιατί η απουσία της τυπικής σχέσης διδάσκοντος-διδασκόμενου απελευθερώνει ενίοτε τη σκέψη και την έκφραση⁴ αλλά και γιατί υπάρχει μεγαλύτερο εύρος στις γνώσεις και στα ενδιαφέροντα.

Προς επίρρωση του ισχυρισμού αυτού παραθέτω μερικά παραδείγματα από την εμπειρία μου. Κάποιοι που στερείται μαθηματικής παιδείας πανεπιστημιακού επιπέδου μπορεί να βρει πιο εύλογο το γεγονός ότι κάποτε το καθεστώς του αξιώματος της επιλογής της θεωρίας συνόλων ήταν αμφιλεγόμενο σε σύγκριση με ένα σπουδαστή των μαθηματικών που έχει χρησιμοποιήσει επανειλημμένα το αξίωμα (σε λογικώς ισοδύναμη μορφή) για να αποδείξει θεωρήματα στη γραμμική άλγεβρα ή τη συναρτησιακή ανάλυση. Μια συζήτηση για τα θεμέλια της κβαντικής μηχανικής σε μη ακαδημαϊκό περιβάλλον μπορεί πιο εύκολα να στραφεί σε συζήτηση για τη συνείδηση ή την ελεύθερη βούληση. Τέλος, ο ισχυρισμός «Οι θεμελιώδεις νόμοι της φυσικής δεν μας λένε τίποτα για το βέλος του χρόνου» πιο δύσκολα θα προκαλέσει την κριτική «Οι θεμελιώδεις νόμοι της φυσικής δεν μας λένε τίποτα και για το ποδόσφαιρο αλλά υπάρχει!» σε ένα ακαδημαϊκό από ό,τι σε ένα μη ακαδημαϊκό περιβάλλον.

Και δεν θέλω με αυτά να υποστηρίξω κάποια άποψη για τη γνώση ή την επιστήμη σαν αυτή του Paul Feyerabend ή του John Stuart Mill. Κατά τη γνώμη μου τέτοιες απόψεις είναι εσφαλμένες γιατί, μεταξύ άλλων, στηρίζονται σε μια μη επιστημονική άποψη για την κοινωνία.⁴ Θέλω μόνο να πω ότι στις καλές περιπτώσεις, και τέτοιες φιλοξενεί συχνά η «Λαμπηδόνα», ο ειδικός της φιλοσοφίας ή της ιστορίας των επιστημών συναντά προκλήσεις που οδηγούν σε γόνιμο αναστοχασμό. Και οι «καλές περιπτώσεις» δημιουργούνται με αμφίπλευρη προσπάθεια. Ο πανεπιστημιακός που συμμετέχει σε τέτοιες διαδικασίες δεν πρέπει μόνο να απεκδυθεί τον μανδύα της αυθεντίας αλλά και να μην υποτιμήσει το κοινό και τους συνομιλητές του. Και ένας τέτοιος τρόπος υποτίμησης είναι η *εσκεμμένη υπεραπλούστευση*. Για παράδειγμα, σε μια παρουσίαση της γενικής σχετικότητας είναι καλό να υπάρχει σε κάποια διαφάνεια η εξίσωση πεδίων του Einstein, εφόσον δίνονται κατάλληλες επεξηγήσεις που δεν προϋποθέτουν γνώσεις διαφορικής γεωμετρίας.

Να κλείσω θίγοντας ένα από τα ερωτήματα που τέθηκαν για αυτό το στρογγυλό τραπέζι. Είναι δυνατή η σύγκληση του θεσμικού ακαδημαϊκού λόγου με τις κινηματικές διαδικασίες των σύγχρονων κοινωνικών υποκειμένων που προτάσσουν και αναζητούν την κοινωνική χειραφέτηση; Νομίζω πως όχι! Το σύγχρονο πα-

3 Πρβλ. τα λόγια του Θεόφιλου Βέικου (1983: 18): «Η φιλοσοφία είναι βασικά αρνητική σκέψη: καταστρέφει κάθε βεβαιότητα, κατακτά αυτό που είναι ξένο και κάνει προβληματικό αυτό που είναι οικείο. Μαζεύει απαντήσεις και τις κάνει ερωτήματα».

4 Ο Feyerabend (1981), ακολουθώντας τις απόψεις του Mill (1978 [1859]) περί ελευθερίας της σκέψης και της έκφρασης, διατείνεται ότι «πρόοδος» προκύπτει από την ελεύθερη σύγκρουση των ιδεών στην κοινωνία. Αλλά δεν υπάρχει πραγματικά ελεύθερη σύγκρουση των ιδεών σε μια κοινωνία που ενέχει συστηματικές δυνάμεις καταπίεσης. Η θέση μιας κοινωνίας ως συνόλου μεγιστικά ελεύθερων και ίσων ατόμων, καθένα από τα οποία αποτελεί έσχατη μονάδα κανονιστικής αξιολόγησης πολιτικών και θεσμών, αποτελεί ένα από τα θεμελιώδη σφάλματα του φιλελευθερισμού [liberalism] που εντόπισε ο μαρξισμός (αλλά και ο κοινοτισμός και η φεμινιστική πολιτική θεωρία από διαφορετική σκοπιά).

νεπιστήμιο, ως θεσμός, δεν είναι δυνατόν να σταθεί στο πλευρό κινήματων που αναζητούν την κοινωνική χειραφέτηση. Και τούτο γιατί τα σύγχρονα πανεπιστήμια έχουν σταδιακά απολέσει το καθεστώς τους ως αυτοδιοικούμενα ιδρύματα και τείνουν να υποταχθούν στις επιταγές του κυρίαρχου οικονομικού συστήματος. Οι ακαδημαϊκές αξίες που συνήθιζαν να διέπουν τις δραστηριότητες της έρευνας και της εκπαίδευσης έχουν σταδιακά θυσιαστεί για χάρη της εργαλειακής αξίας της οικονομικής ωφελιμότητας. Αντί για έρευνα, στα προϊόντα της οποίας υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση, τα πανεπιστήμια τώρα απαιτείται να παράγουν πνευματική ιδιοκτησία. Αντί για επιστήμονες που είναι ελεύθεροι πολίτες, τα πανεπιστήμια τώρα απαιτείται να παράγουν ανθρώπινο κεφάλαιο που θα συμβάλλει στην ανάπτυξη της λεγόμενης «κοινωνίας της γνώσης» με δεδομένο τον πίνακα αξιών της. Αντί για εκπαίδευση, τα πανεπιστήμια τώρα απαιτείται να προσφέρουν κατάρτιση για εργασία, έστω προσωρινή ή αβέβαιη. Και οι σπουδαστές των πανεπιστημίων θεωρούνται καταναλωτές υπηρεσιών εκπαίδευσης που προετοιμάζονται, με αυτόν τον τρόπο, για ένταξη στον οικονομικό ανταγωνισμό.⁵

Για να «ανοιχτεί» το σύγχρονο πανεπιστήμιο στα κοινωνικά κινήματα πρέπει να αλλάξει θεσμικά. Και οι πανεπιστημιακοί, ως σώμα, όχι ως άτομα, μάλλον δεν θα βοηθήσουν σε τέτοια κατεύθυνση. Ούτε, εξ όσων γνωρίζω, ποτέ βοήθησαν σε τέτοιες κατευθύνσεις.

Βιβλιογραφία

Αραγεώργης Α. 2010. «Ετερονομία του πανεπιστημίου: Κριτική σύγχρονων τάσεων και προτύπων». http://www.ntua.gr/dialogos/eisigisi_epitropis_2.12.2010.pdf

Βέικος Θ. 1983. *Προλεγόμενα στη φιλοσοφία*. Αθήνα: Θεμέλιο.

Feyerabend P. K. 1981, "How to defend society from science" στο I. Hacking (ed.), *Scientific revolutions*, Oxford: Oxford University Press.

Finlayson G. & Hayward D. 2010. «Education towards heteronomy: A critical analysis of the reform of UK universities since 1978». <http://bit.ly/aJOJB1>

Jacoby R. 2008/2000, 1987. *Οι τελευταίοι διανοούμενοι: Η αμερικανική πνευματική ζωή σε μια εποχή ακαδημαϊκότητας*. Μπφρ. Β. Τομανάς, Αθήνα: Νησίδες.

Mill J. S. 1978/1859. *On Liberty*. Edited, with an introduction, by E. Rapaport. Indianapolis, Indiana: Hackett Publishing Co.

Weinstein J. R. 2014. "Public philosophy: Introduction", *Essays in Philosophy* 15(1): 1-4.

5 Βλ. Finlayson & Hayward 2010 αλλά και Αραγεώργης 2010.